

**PRÁVO-ÚVOD,
ÚSTAVA,
MEZINÁRODNÍ
PRÁVO**

Právo - základní pojmy

- Pojem právo
- Právo a neprávní normativní systémy (je právo minimum morálky?)
- Právo přirozené x právo pozitivní
- Právní systém: právo soukromé x právo veřejné; právo hmotné x právo procesní
- Právní norma (pojem, struktura, třídění – zejm. kogentní x dispozitivní PN)
- Prameny práva, pojem právní předpis
- Platnost, účinnost práv. předpisů (norem)
- Právní vědomí
- Právní vztahy (subjekty, objekty, obsah)
- Subjektivní právo x objektivní právo

základní pojmy – pokračování

- Základní informace o právních odvětvích (Ústavní právo, Správní právo, Finanční právo, Pracovní právo, Občanské právo, Finanční právo, Právo sociálního zabezpečení Trestní právo, Rodinné právo...)
- Vzor citace předpisu:
zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

K zopakování lze využít příslušné kapitoly z učebnic:

Základní poučení podává **Ryska, R.:** *Právo pro střední školy*, Fortuna 2012 (a další vydání).

Tomancová, J. – Schelle, K.: *Právní nauka pro školy i praxi*, Eurolex Bohemia, 2004 (a další vyd.).

Šíma A.- Suk, M. : *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*, C. H. Beck, 2022.

Pro náročné: **Schelle, K. a kol.:** *Základy práva*. Eurolex Bohemia, 2004.

A pro ty, kdo nemají vůbec čas...

Katedra teorie práva si uvědomuje, že průměrný student má na učení čím dál tím méně času a proto se rozhodla shrnout dva semestry teorie práva do tohoto komiku.

Právo se dělí na soukromé a veřejné. Soukromé znamená, že mezi sebou kšeftují lidi a firmy. Veřejné, že vám stát a spol. říká co můžete a nesmíte. Právo se kromě toho dělí na hmotné a procesní. Je to úplně zbytečné, ale budou to chtít slyšet. Hmotné je to normální právo, jak si ho představí average Joe, procesní je to, kde vám říkají jaké druhy dopisů můžete psát na soud a jaké můžete od soudu čekat.

Slovo právo má dva významy, první že jako ta hromada zákonů a druhé, že jako "mám právo si stěžovat". To jste doteď nevěděli, že? Koho by to napadlo... no tak teď budete tomu prvnímu říkat objektivní právo a tomu druhému subjektivní právo a bude to znít mnohem sofistikovaněji.

Prakticky všechno v právu se dá rozplítat na jednotlivé právní vztahy. Právní vztahy mají subjekty = lidi, firmy, stát a spol. o které v daném případě jde. Pak mají objekt, což je to o co se hádají, nebo co si chtějí předat. A pak mají obsah, což jsou práva a/nebo povinnosti subjektů co se týče objektů. Takže prodáváte auto. Vy a ten nešťastník, který neví, že jste přetočili tachometr, jste subjekty. Auto je objekt. Povinnost předat auto a povinnost zaplatit kupní cenu tvoří obsah. Huzzah!

Práva a povinnosti nepadají z nebe. Vznikají na základě tzv. právních skutečností čili prostě, že se něco musí stát, aby se na daný případ vztahovalo nějaké to pravidlo ze zákona. Tyhle skutečnosti se pak dělí podle toho, jestli jsou důsledkem lidského jednání a jestli jsou v souladu s právem nebo ne na: právní úkony (volní, legální - např. podepsání smlouvy, zreknutí se práva, žaloba, cokoliv dělíky (volní, nelegální - krádež, vražda, znásilnění, špatné parkování, plivání na policisty), právní události (mimovolné, legální - narození, smrt, uplynutí lhůty) a protiprávní stavy (mimovolné, nelegální - nikdo za ně nemůže, ale někdo to musí odnést, učebnicovým příkladem jsou různé živelné události - povodeň = pojišťovna musí klopat, nemoc = pojišťovna/zaměstnavatel musí klopat atd.)

U nás a v kontinentální Evropě funguje právo tak, že zákonodárcé (Parlament) vypolí nějaký zákon. Zákon nemůže pamatovat na všechny možné a nemožné varianty, takže jenom tak jako nahodí nějak obecně formulované pravidlo (buďte na sebe hodní, nezabíjejte se, rozejděte se, neshlukujte se) a ono to nějak dopadne. Občas se to trochu konkretizuje ve vládním nařízení nebo ministerských vyhláškách. Zákonům, nařízením a vyhláškám se říká právní předpisy nebo taky normativní právní akty. Pak když je problém a někdo má o tom rozhodnout, tak vezme to obecně formulované pravidlo, podívá se na okolnosti daného případu a nějak rozhodne. Rozsudkem, usnesením, rozhodnutím, příkazem atd. Tém se říká individuální právní akty.

V Anglii a jejich bývalých koloniích (pro ty, kteří při dějku hráli loď - USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland (to je tam jak točili Pána prstenů) a pár dalších zemí, které nikoho nezajímají) musí mít vždycky něco extra. Stejně jako mají místo slušných metrů, klí a Celsiů demontní yardy, libry a Farenheity, tak mají i demontní středověký právní systém, kde si hrajou na precedenty, zvykové právo, ústavní zvyklosti a podobné obskurnosti. Jo, a často nosí humorné paruky jako z Tří mušketýrů.

Standardní poučka je, že kontinentální systém vychází z římského práva, ačkoli v antickém Římě Senát zákony vydávat nemohl, vládu neměl a soudní funkci vykonávalo buď shromáždění všech občanů nebo praetor nebo aedil, což jsou slova která vám nic neříkají, protože dneska nic takového nemáme. Ale to neva, poučka je poučka. Tomu anglickému se běžně říká common law, i když ve skutečnosti common law znamená něco jiného. To taky neva. Vítějte na právech.

Gratuluji, právě jste absolvovali dva semestry Teorie práva. Není zač.

Příklad – platnost, účinnost

Určete, kdy nabyde účinnosti následující předpis:

„Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem čtvrtého kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení, s výjimkou 53 odst. 2 písm. f), který nabývá účinnosti prvním dnem šestnáctého kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.“

Příklad – platnost, účinnost

Určete, kdy nabyde účinnosti následující předpis, víte-li, že dnem vyhlášení je 8. prosinec 2011.

„Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem čtvrtého kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení, s výjimkou 53 odst. 2 písm. f), který nabývá účinnosti prvním dnem šestnáctého kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.“

Právní řád ČR – hierarchie

Normativní právní akty vydávané v ČR

Kdo vydává	prvotní normativní právní akty	druhotné NPA — prováděcí předpisy
ústřední státní orgány (pro celé území ČR)	Parlament <ul style="list-style-type: none"> • Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, ostatní ústavní zákony • zákony (popř. zákonná opatření Senátu) 	vláda <ul style="list-style-type: none"> • nařízení vlády • ministerstva a ostatní ústřední orgány na úrovni ministerstev • obecně závazné předpisy, nazývané vyhlášky
místní orgány (zejména obce) (pro území příslušné obce, resp. vyšší územní jednotky)	v samostatné působnosti <ul style="list-style-type: none"> • obecně závazné vyhlášky 	v přenesené působnosti <ul style="list-style-type: none"> • obecně závazné vyhlášky

Vysvětlivka: šipky směřují od NPA vyšší právní síly k NPA nižší právní síly

Ústavní pořádek ČR

Ústava ČR
(ústavní zákon
č. 1/1993 Sb.)

Listina základních
práv a svobod
(ústavní zákon
č. 2/1993 Sb.)

.....

Čl. 3 Ústavy: *„Součástí ústavního pořádku ČR je
Listina základních práv a svobod.“*

Ústava ČR

- Hlava I.: Základní ustanovení
- Hlava II.: Moc zákonodárná
- Hlava III.: Moc výkonná
- Hlava IV.: Moc soudní
- Hlava V.: Nejvyšší kontrolní úřad
- Hlava VI.: Česká národní banka
- Hlava VII.: Územní samospráva
- Hlava VIII.: Přechodná a závěrečná ustanovení

Ústava ČR: hlavy I.-III.

- **Základní ustanovení**
 - **Charakter ČR**
 - **Politický systém**
 - **Vztah k mezinárodnímu právu**
 - **Státní občanství, státní symboly**
- **Moc zákonodárná**
 - **Parlament**
 - ✦ Poslanecká sněmovna
 - ✦ Senát
- **Moc výkonná**
 - **Prezident**
 - **Vláda**
 - **Státní zastupitelství**

Ústava ČR: hlavy IV.-VII.

- Moc soudní
 - **nezávislé soudy**
- Nejvyšší kontrolní úřad
 - **hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu**
- Česká národní banka
 - **péče o cenovou stabilitu, měnová politika, emise bankovek a mincí**
- Územní samospráva
 - **obce (základní územní samosprávné celky)**
 - **kraje (vyšší územní samosprávné celky)**

Listina základních práv a svobod

- Obecná ustanovení
- Základní lidská práva a svobody
- Politická práva
- Práva národnostních a etnických skupin
- Hospodářská, sociální a kulturní práva
- Právo na soudní a jinou právní ochranu
- Ustanovení společná

Mezinárodní právo veřejné (pojem)

- opravdu upravuje vztahy mezi „národy“?
- po 2. světové válce muselo zohlednit dvě skutečnosti:
 1. vznik velkého množství mezinárodních organizací
 2. změnu postavení jednotlivce v MP
 - jednotlivcům přiznána mezinárodněprávní subjektivita (hlavně v oblasti lidských práv)
 - jsou vytvořeny mechanismy, jimiž se může svých práv domoci
- vztah vnitrostátního a mez. práva -> dva hlavní názory:
 - A. přednost má mezinárodní právo = monismus
 - B. přednost má vnitrostátní právo = dualismus

Vztah mezinárodního a českého práva

Čl.10 Ústavy

Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; **stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.**

System ochrany lidských práv

(Mezinárodní) systém ochrany lidských práv

univerzální

evropský

A. Univerzální systém OLP

I. Základní dokumenty

1. Všeobecná deklarace lidských práv (10.12.1948)

 nezávazná

2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

- přijaty společně Valným shromážděním OSN

16.12. 1966 (vyhl. FMZV č. 120/1976 Sb.)

● MPOPP

- ✦ kontrolní mechanismus: **Výbor pro lidská práva** (část IV.)
- ✦ opční protokol k MPOPP (1966): možné jsou individuální stížnosti
- ✦ „tvrdé jádro“ práv doplnil 2. dodatkový protokol (1989), který stanovil zákaz trestu smrti

● MPHSKP

- ✦ nejprve zprávy Generálnímu tajemníku OSN, nyní **Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva** (od 1987)

II. Orgány a postupy odvozené z Charty OSN prostřednictvím rezolucí hlavních orgánů OSN:

- Komise pro lidská práva (politický orgán, zástupci států)
- Komise pro postavení žen (hlavně proti diskriminaci žen)
- Subkomise pro boj proti diskriminaci a ochranu menšin (pomocný orgán Komise pro lidská práva)

III. Další smlouvy, na jejichž přijetí se podílela OSN

- a) Úmluva o zábránění a trestání zločinu genocidia (1948)
- b) Mezinárodní úmluva o odstranění a trestání zločinu apartheidu (1973)
- c) Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965)
- d) Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979)
- e) Úmluva o boji proti diskriminaci v oblasti vzdělání (1960)
- f) Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984)
- g) Úmluva o právech dítěte (1989)
- h) Úmluvy Mezinárodní organizace práce a jejich kontrolní mechanismus

B. Evropský systém OLP

I. Nástroje (instrumenty) Rady Evropy

- a) **Evropská úmluva o lidských právech (4.11.1950)**
- b) Evropská sociální charta a její kontrolní mechanismus (1961)
(Revidovaná sociální charta z r. 1996)
- c) Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání (1987)
- d) Evropská charta regionálních a menšinových jazyků (1992)
Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin (1995)
- e) **Úmluva o lidských právech a biomedicíně (4.4. 1997)**
- f) Evropská úmluva o státním občanství (1997)

II. Ochrana základních práv v rámci práva Evropské unie

- základní dokument: Charta základních práv EU (též Listina ...) – právně nezávazný dokument, ale přesto významná kodifikace

Evropská úmluva o lidských právech

- 4.11. 1950
- č. 209/1992 Sb.
- kontrolní mechanismus: stálý Evropský soud pro lidská práva (sídlo Štrasburk)
- za určitých podmínek může kdokoli podat stížnost k ESLP
- státy mohou podávat stížnosti na jiné státy
- na plnění rozsudků dohlíží Výbor ministrů Rady Evropy